

פרשת ויצא – איסור הלבנת פנים

חז"ל במדרש איכה רבה (פתיחה כד) מספרים שבזמן החורבן באו כל האבות לפני הקב"ה להמליץ טוב על עם ישראל כדי למנוע את החורבן.

הראשון היה אברהם, אמר אברהם לפני הקב"ה: נתת לי בן כשהייתי בן מאה, ואמרת לי לעקוד אותו ולהעלות אותו לעולה, ועשיתי מה שאמרת, האם לא תזכור לי את זה ולא תרחם על בני?

והקב"ה לא ענה.

בא יצחק ואמר לקב"ה: תזכור לי שהלכתי בשמחה לעקדה ולא סירבתי ולא התנגדתי, ובזכות זאת תרחם על בני.

והקב"ה לא ענה.

בא יעקב ואמר לקב"ה: זכור לי את ימי הצער שהיה לי בגידול הבנים שלי, ובזכות זאת תרחם על בני.

והקב"ה לא ענה.

בא משה ואמר לקב"ה: זכור לי את כל המסירות שלי לעם ישראל במשך ארבעים שנה, ובזכות זאת תרחם על עם ישראל.

והקב"ה לא ענה.

באותה שעה קפצה רחל לפני הקב"ה ואמרה: ריבונו של עולם, גלוי לפניך שיעקב אהב אותי אהבה יתירה, ועבד בשבילי שבע שנים, וכשנודע לי שאבי רוצה להחליף אותי עם לאה, סיפרתי את זה ליעקב שידע להיזהר, ונתתי לו סימן שידע שזו אני ולא לאה, ואחרי כן ריחמתי עליה, וכדי שלא תתבייש מסרתי לה את הסימן שהיה ביני ובין יעקב, ומה אני, שאני בשר ודם ולא קנאתי באחותי ולא גרמתי לה בושה, אתה הקב"ה, מפני מה אתה מקנא שעם ישראל עובד עבודה זרה שאין בה ממש, ואתה מעניש אותם ומגלה אותם?

מיד נתגלגלו רחמיו של הקב"ה ואמר: בשבילך רחל אני מחזיר את עם ישראל למקומם.

וזהו שנאמר בירמיהו (לא יד - טז): "קול ברמה נשמע, נהי בכי תמרורים, רחל מבכה על בניה... כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה, כי יש שכר לפעולתך נאום ה' ושבו מארץ אויב".

מהמדרש הזה עולה יסוד חשוב עד כמה חשוב שלא להלבין פנים, כל האבות לא עוררו רחמי שמים, ורק רחל בזכות הזהירות שלה שלא להלבין פנים, עוררה את רחמיו של הקב"ה.

וכך נאמר במסכת סוטה (י:): נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים.

במסכת פסחים (כה.) אומרת הגמרא שבשלוש עברות יהרג ואל יעבור: עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים.

על דברי הגמרא שאלו בעלי התוספות במסכת סוטה (י: ד"ה נוח) אם אדם מצווה להפיל עצמו לתוך כבשן האש כדי לא להלבין את פני חברו, אם כן יש ארבע עברות שאדם מצווה בהם למות ולא לעבור, ומדוע הגמרא אמרה במסכת פסחים שיש רק שלוש עברות שבהם האדם מצווה למות ולא לעבור?

ענו התוספות, שאכן היה צריך להוסיף את איסור הלבנת פנים לרשימת האיסורים שחל עליהם הכלל של 'יהרג ואל יעבור', אבל בגלל שהאיסור לא מפורש בתורה לא הכלילו אותו ברשימה.

על חומרת איסור הלבנת פנים אמר רבי חנינא במסכת בבא מציעא (נח:): כל היורדים לגיהנום עולים, חוץ משלושה שירודים ואין עולים, ואחד מהם הוא המלבין פני חברו ברבים.

בגלל חומרת האיסור מסופר במסכת ברכות (כח:) על רבי אליעזר בן הורקנוס שחלה ובאו תלמידיו לבקרו, אמרו לו תלמידיו: רבינו למדנו אורחות חיים ונזכה בהם לחיי העולם הבא, אמר רבי אליעזר לתלמידיו: היזהרו בכבוד חבריכם.

יהי רצון שמתוך ההקפדה שלא לבייש אף אחד נזכה להבטחת הקב"ה לרחל: "ושבו בנים לגבולם" (ירמיהו לא טז)